

Joan Fuster, el falcó de Sueca

El dramaturg i narrador Josep Maria Muñoz Pujol ha publicat a Proa el llibre 'El falcó de Sueca', recreació literària d'un període històric i d'un grup intel·lectual que té com a protagonista principal la figura de Joan Fuster. El biògraf-narrador de Fuster intenta acostar-se a la veritat des de la versemblança que només, pensa, la llicència d'un exercici narratiu permet.

Al voltant, a prop i a dins de Joan Fuster. El dramaturg i narrador Josep Maria Muñoz Pujol (Barcelona, 1924), que al llarg de la seva vida va tenir ocasió de tractar l'escriptor en situacions diverses, ha fet un viatge literari al món personal i social de Fuster. El treball es titula *El falcó de Sueca*. Per a Muñoz Pujol, Fuster era un falcó.

El llibre ha estat publicat per Proa, d'Enciclopèdia Catalana. Fa 340 pàgines i és una versió condensada, alleugerida, d'un manuscrit que en feia el doble: això dona fe de la passió fusteriana de Muñoz Pujol i de la gran quantitat d'informació recollida en el procés d'elaboració del llibre. No és una biografia canònica de l'escriptor, però és més que una biografia: és una interpretació del personatge i, pel mateix preu, la crònica d'una etapa clau de la història cultural catalanovelenciana del segle XX.

Tipologia de l'obra. Muñoz Pujol, després del llibre memorialístic *Dies de la raó perduda*, va irrompre en el camp narratiu-documental amb l'obra *La gran tancada*, sobre la reunió clandestina d'intel·lectuals a Montserrat. Allà ja va fer una recreació literària d'un fet històric. Aquí fa, diu l'autor, "una recreació literària d'un període històric d'un grup intel·lectual i de la figura de Joan Fuster, que intenta acostar-se a la veritat des de la versemblança que només la llicència d'un exercici narratiu permet". Com les biografies convencionals, però, l'autor segueix la vida cronològica del personatge.

Capítols. El llibre consta de 31 capítols. Alguns són monopolitzats per Fuster, però altres parlen d'initiatives fetes per gent del seu grup, com els dedicats

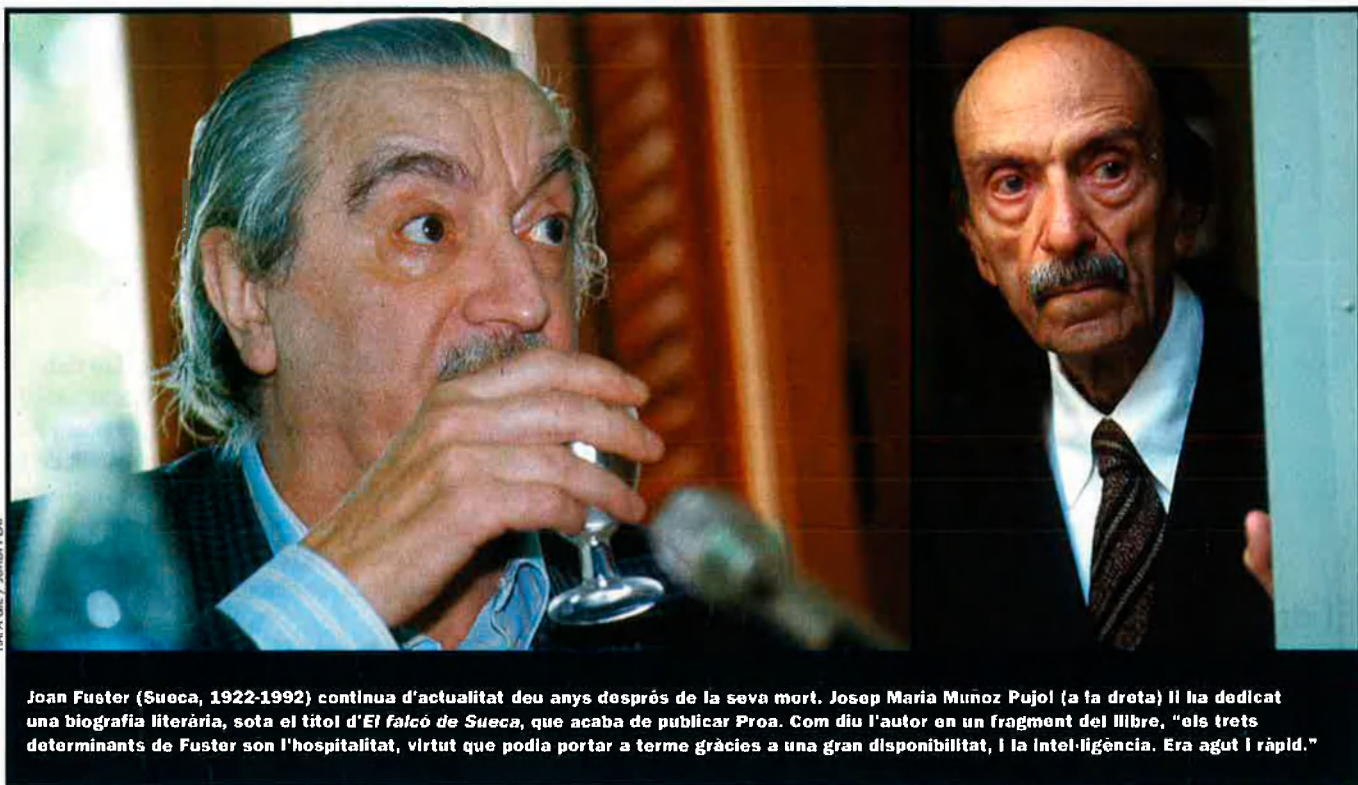
a l'editorial *Tres i Quatre*. Un dels capítols està dedicat a la relació inicial de Fuster amb el Patriarca, el poeta Xavier Casp, que va acabar renegant de la unitat lingüística. "Casp, que finalment va renyir amb Fuster de manera absoluta, ja tenia en aquells inicis unes suspicàcies extraordinàries."

Adolescència. Reconstruir la Sueca dels anys quaranta no és fàcil, diu Muñoz Pujol. "Però n'estic molt content perquè l'he anat descobrint. L'agafo un cop fet el batxillerat. Un home es defineix en el batxillerat. Els seus companys de col·legi han estat gent de carrera, arquitectes, escriptors, geòlegs. Una gent de gruix."

Diversos personatges clau l'han ajudat a reconstruir aquests anys. "Per exemple, Jacinto Talens, que deu tenir uns vuitanta anys, i que he hagut de perseguir fins a Madrid. És paleontòleg, jubilat de la Complutense. Ara és un home incorporat del tot a Madrid i per molt amic que fos de Fuster, per ell Fuster és un home que va caure en l'error d'allunyar-se del casticisme valencià i va buscar una llengua neutra. El vaig convèncer d'una manera molt fàcil. Si cadascú hagués anat al seu casticisme, no ens hauríem entès, com ha passat amb els dialectes italians, fenomen que coneix perquè la seva dona és veneciana."

La segona font ha estat la filla de l'advocat Fermí Cortés, Pepa Cortés, "i la famosa Matoja Ramon, filla del metge de Sueca".

Les dones. "Les dones que van tractar Fuster, com Maria Beneyto, han estat fonamentals per fer la definició de la psicologia i de la identitat sentimental del personatge. Fins al punt que,

BAFA GIL / JORDI PUJOL

Joan Fuster (Sueca, 1922-1992) continua d'actualitat deu anys després de la seva mort. Josep Maria Muñoz Pujol (a la dreta) li ha dedicat una biografia literària, sota el títol d'*El falcó de Sueca*, que acaba de publicar Proa. Com diu l'autor en un fragment del llibre, "els trets determinants de Fuster són l'hospitalitat, virtut que podia portar a terme gràcies a una gran disponibilitat, i la intel·ligència. Era agut i ràpid."

forçant-ho una mica, es pot dir que el llibre és el Fuster vist a través de set dones. A més de les esmentades, Teresa Lloret, la meua dona; Eulàlia Duran; Rosa Margalef i Rosa Raga. I en l'aspecte filosòfic, ha estat molt important Júlia Blasco, dona de Ricard Pérez Casado."

Dedicatòries. Les persones que han ajudat Muñoz Pujol a acostar-se a Fuster apareixen en els reconeixements. A més de les dones esmentades, apareixen els noms de Raimon, Eliseu Climent, Joaquim Maluquer, Antoni Furió, Josep Iborra, Josep Palàcios, Antoni Domingo i Ernest Lluch.

El Falcó. Per Muñoz Pujol, un dels trets bàsics de Fuster és la intel·ligència. "Agut i ràpid, aprofundia quan calia fer-ho i en el moment adequat va veure més enllà que ningú. Per això li he posat *El Falcó*."

Hospitalitat. Amb la intel·ligència, l'altre gran tret de Fuster és l'hospitalitat, virtut que va poder portar a l'extrem gràcies a una gran disponibilitat. "Tret dels deu anys finals, que tanca la porta.

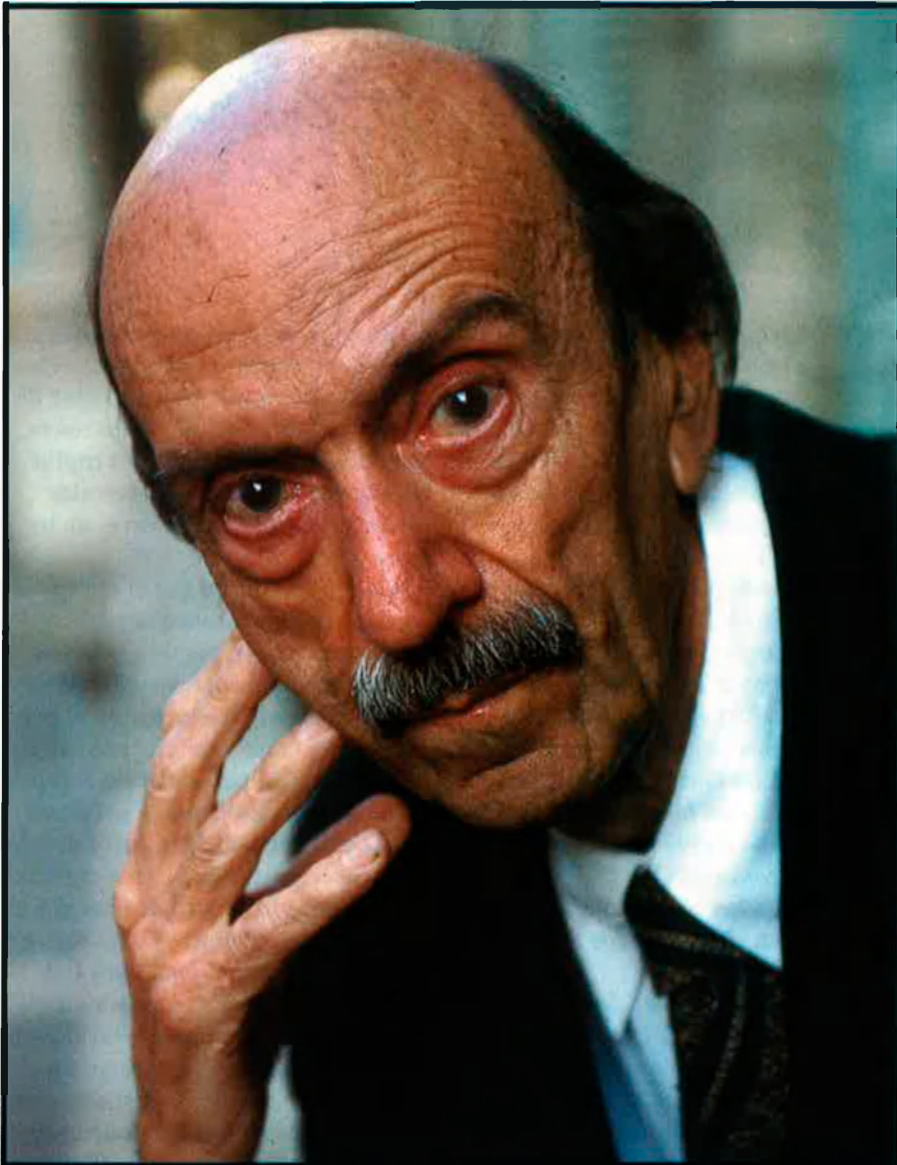
No hi ha hagut ningú més que practiqués l'hospitalitat com ell. Allà, a Sant Josep, 10, es va canviar la mentalitat d'una generació. Cada trobada era una epifania."

Identitat sentimental. "Em nego a parlar de la identitat sexual. La desconec. Va fer una temptativa d'aproximació a una dona que va ser infructuosa. Eren temptatives i posaven en evidència el que s'ha qualificat de misogínia. D'una manera o altra, a Sueca anava envoltat de companys, amics, deixebles. L'últim poema de *Terra en la boca*, on l'amor no és amor amb el sexe contrari, és una definició d'aquesta identitat sentimental. Penso que és una persona que ha estimat no una persona, sinó més d'una."

Amor fraternal? "No ho sé. Sobre això hi ha una *vox populi* que el fa homosexual claríssim. El narrador té dret a acceptar aquesta font com els historiadors clàssics acceptaven les fonts orals. Però he anat amb molta cura, de no dir una paraula més alta que l'altra. M'hi he acostat bo i sabent, com em va dir Raimon, que hi hauria un moment que no podria avançar més."

"Faig la recreació literària d'un període i intento acostar-me a la veritat des de la versemblança de la narració"

Per què Fuster? "Els llibres, els escric quan tens necessitat de parlar d'una cosa o d'interessar-t'hi. Jo m'he interessat per una cosa que coneixia relativament i volia saber més bé. No només Joan Fuster, sinó també el seu grup, que trobo sumament interessant. Un grup format per gent de talent que canvia la societat valenciana no oficial. Un grup que necessitava el seu guiatge. Amb la transició i l'arribada de la democràcia, es consideren derrotats políticament, però això no els desanima, ans tot al contrari."

"El Fuster que m'interessa és l'assagista. És un divulgador del pensament modern dins d'una societat endarrerida."

Assagista. "No puc entrar en l'erudit. A mi el que m'interessa de Fuster és l'assagista. El filòsof, no. Considero que no és un pensador original, sinó divulgador del pensament modern dins d'una societat endarrerida."

El viatge a Grècia i Roma. El llibre explica en detall el viatge que l'autor va fer amb Fuster i una colla d'amics, l'any 1974. La dona de Muñoz Pujol va convèncer Fuster que fes el viatge, com llegim a la primera frase del capítol: "Malgrat la barrera defensiva que interposava entre ell i les dones, Fuster su-

cumbí a la voluntat de Teresa Lloret, que comptava amb el suport i l'ajut d'Eulàlia." Es refereix a la professora Eulàlia Duran, aleshores muller de Max Cahner. "Vaig poder reconstruir bastant bé el viatge amb el que va ser el nostre cicerone, el professor de grec Alexis Eudald Solà, tres mesos abans de la seva mort. Vaig poder constatar que Fuster era una persona molt disciplinada. Volia que es respectessin religiosament els horaris. Esmorzar, dinar, berenar i sopar a l'hora i el viatge quedava supe-
ditat a aquest horari estricte. A Grècia, Fuster ho desmitificava tot i era molt

sarcàstic amb Solà. Com que l'Eudald recitava poemes relacionats amb els llocs que vèiem, cada cop que visitàvem un monument, Fuster li deia: "Au, Eudald, recita el verset." En arribar a Roma, tot va canviar. Respecte complet. Va dir que, si fos ric, viuria un mes a l'any a Roma. No ho va dir d'enlloc més."

Error intel·lectual. "Va apostar molt fort, a *Nosaltres els valencians*, des de la primera pàgina, en dir que ser valencià és la nostra manera de ser catalans. L'home que diu això i no rectifica està condemnat. Històricament diria que no va tenir prou en compte la complexitat de les pertinences i la superposició d'identitats que hi ha a la societat valenciana, perquè els grups minoritaris deixen de veure els altres. A tots ens ha passat. En altres escriptors valencians, les pertinences espanyoles són importants i les declaren. Fuster, no. Fuster era radical en aquest aspecte."

Dificultats. L'autor adverteix que en l'intent de recollir la informació oral sobre la seva controvertida personalitat, algunes veus s'han mostrat cabaloses i altres han restat eixutes. Testimonis valuosos, i fins i tot imprescindibles, han declinat de transmetre "el poquet que han sabut o recorden d'una història" que s'hauria de guardar, o oblidar. "Així, l'indagador és condemnat a la difícil recerca de l'incògnit. Encara no en sabem quasi res i voldríem endevinar aquella única paraula que no ens serà revelada mai."

Aportacions. "Les aportacions de detall del llibre són destacar dues coses que són importants. La primera és el caràcter polític de la transició a València. I la segona, si els deu anys darrers que Fuster es va tancar, si va ser un segrest o un retir, i això ho he resolt. Hi ha part de segrest, però bàsicament és un retir. A part d'això, les troballes, de les quals estic molt satisfet, són la descripció de l'adolescència, amb l'arrencada literària de la revista *Verbo*, i el relat minuciós del dia de la seva mort."

Lluís Bonada